

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav pro dějiny umění
Dějiny výtvarného umění

Mgr. Marie Foltýnová: Slavnostní kočáry 17. a 18. století dochované ve sbírkách na území České republiky
Disertační práce

Vedoucí práce: PhDr. Richard Biegel, PhD.

Oponentský posudek: Mgr. Kateřina Adamcová, Ph.D.

Tématem disertační práce Marie Foltýnové jsou slavnostní kočáry 17. a 18. století dochované ve sbírkách na území České republiky. Ceremoniální kočáry, představují velmi specifický druh dopravního prostředku, jenž zvláště v období baroka hrál velmi důležitou úlohu v reprezentaci novověkého aristokrata. Mimořádná povaha těchto dopravních prostředků se projevila mimo jiné i v tom, že se na jejich vzniku podíleli nejvýznamnější sochaři, malíři a umělečtí řemeslníci té doby. V průběhu uvedeného období totiž došlo v dějinách cestování kočárem k zásadní změně, a to jak z hlediska vnímání kočáru jako dopravního prostředku vybraných společenských vrstev, tak z hlediska technologie jejich konstrukce, které podstatně zlepšily komfort cestování. Kočár, který původně nebyl určený pro přepravu vysoce postavených osob, se v průběhu 17. století stal jednou z hlavních komponent těch nejvýznamnějších okamžiků s spojených s aktem slavnostního vjezdu, jako byly korunovace, intronizace nebo audience. Slavnostní kočár přitom nebyl jen výstavným dopravním prostředkem, ale, jak velmi hezky píše autorka disertační práce, jakýmsi „alter ego“ osobnosti, kterou mnohdy nejen virtuálně, ale i reálně zastupoval. Tato skutečnost se stala výchozím bodem pro náročné ideové programy nesmírně výtvarně bohaté plastické i malované výzdoby vnějšího pláště ceremoniálních kočárů. Slavnostní kočáry tak nemůžeme řadit mezi předměty každodenní potřeby, ale spíše mezi luxusní výtvarná díla se specifickou funkcí, o čemž svědčí např. i dochované údaje o nákladech na jejich pořízení.

Barokní ceremoniální kočáry, které se dnes nacházejí na našem území, tvoří velmi nesourodý soubor, ať již z pohledu historie jejich vzniku – doby, místa, osobnosti jejich objednavatele, jejich prvotního účelu – tak z pohledu jejich následujících dějin. S většinou dochovaných kočárů je dosud spojena celá řada nejasností týkajících se nejen jejich provenience, ale i jejich původní podoby, protože valná většina z nich prošla nějakými, někdy výraznějšími, jindy méně rozsáhlými úpravami a nadto mnohdy hned několikrát změnila majitele. Předložená disertační práce představuje první pokus o ucelený pohled na tento soubor, a to na základě detailního studia všech dochovaných kočárů, jehož nedílnou součástí jsou poznatky získané v rámci restaurování nebo restaurátorských průzkumů, na nichž se autorka disertační práce sama podílela.

Úvodní část disertační práce tvoří důkladná analýza dosud publikovaných odborných studií, zahraniční odborné literatury, encyklopedických a slovníkových prací i mezioborové literatury, která se dotýká daného tématu. Následující část práce se soustředí na osvětlení problematiky slavnostních kočárů a jejich role v ceremoniálních vjezdech a průvodech. Přehledným způsobem se zde dovídáme mnohé o historii a typologii tohoto dopravního prostředku od jeho počátků – o jeho postupné proměně z pohledu jeho základní stavby, ale i výzdoby. Samostatné kapitoly jsou pak určeny podrobnější charakteristice dvou hlavních typů kočárů používaných v období 17. a 18. století, tedy karose a berlině. V závěrečných

kapitolách této obecně zaměřené části práce se autorka pokouší vytvořit plastický obraz historie slavnostních vjezdů, jejich podoby v dané časové etapě dějin, a to až do období, kterému je věnována tato disertační práce.

V další části práce se autorka zabývá detailně jednotlivými dochovanými díly. Po přehledném shrnutí údajů o původu a historii daného díla, následuje podrobný popis včetně výčtu úprav daného kočáru, a to jak těch bezpečně doložených, tak těch předpokládaných, a dále uměleckohistorický rozbor zahrnující nejen stylovou analýzu, ale i rozbor a interpretaci ikonografického programu výzdoby kočáru. Souběžně s tím se autorka vyrovnává s údaji uváděnými o daných dílech v dosavadní literatuře, poukazuje na případné nesrovnalosti s tím, že současně nabízí jiné možné interpretace daných skutečností. Velmi přínosná je také závěrečná pasáž každého hesla, kde se autorka pokouší o nalezení co nejbližší analogie mezi kočáry dochovanými v evropských sbírkách nebo zachycenými v dobové ikonografii. Přesvědčivě doložená srovnání, opírající se o znalost většiny děl tohoto typu dochovaných v evropských sbírkách z autopsie, pak v mnoha případech vedou ke zpřesnění původní proveniencie kočáru a k bližšímu určení možného autora, či dílny, kde nejspíše mohl být kočár vyroben.

Nové poznatky dílčí i zásadní povahy týkající se jednotlivých kočárů, ale i celého souboru shrnuje autorka v závěru své práce. Poukazuje zde také na skutečnosti, které se jí doposud nepodařilo objasnit a které by mohly být upřesněny v budoucnosti buď díky poznatkům získaným v průběhu komplexního restaurování daných děl, nebo díky nálezů příslušného písemného pramene.

Jak upozorňuje sama autorka v úvodu své disertační práce, během jejího doktorského studia se situace na poli bádání o kočárech dochovaných na našem území radikálně změnila. V souvislosti s budováním nové expozice v Arcidiecézním muzeu v Olomouci došlo nejprve k restaurování kočáru kardinála Troyera, které vybudilo zájem badatelů o tento specifický fenomén. O tomto mimořádném kočáru pak byla záhy publikována řada dílčích studií opírajících se kromě nálezů v archivních pramenech také o nové skutečnosti objevené v průběhu restaurování. Tento fakt uvedl autorku disertační práce do situace, kdy v případě některých děl, jimiž se v ní zabývá, nemohla naplnit všechny původně stanovené cíle. Přesto se jí podařilo v předložené disertační práci přinést nejen řadu zajímavých nových poznatků, ale především vytvořit ucelený obraz o všech dílech tohoto typu i o fenoménu ceremoniálních kočárů jako takových. Kromě způsobu zpracování jednotlivých hesel, ale i obecných pasáží práce včetně analýzy doposud publikovaných prací k danému tématu na této práci oceňuji také jazykové kvality předloženého textu, jeho srozumitelnost i jazykové bohatství.

Závěrem lze konstatovat, že na předložené disertační práci je patrné, že autorka prokázala nejen systematický zájem o dané téma, schopnost pracovat s prameny i odbornou literaturou, schopnost kriticky zhodnotit informace v ní uvedené, ale a především schopnost precizní analýzy formálního řešení daného díla a objektivního zhodnocení jeho výtvarných kvalit. Předloženou práci proto **doporučuji k obhajobě.**

V Praze dne 7. srpna 2015

Kateřina Adamcová